

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

21. januar 2022

št. 3/2022

UVODNIK

DOGODKI

ISKRICA

STALIŠČE

PISMO

100 LET

MEDNARODNI PEN

Spoštovani člani in članice,

Januar je mesec snežno belih in čistih začetkov, a je hkrati mesec bridkih spominov na čase, ko so nacistični in fašistični režimi ljudi izključevali na osnovi rase, nacionalnosti ali verskih in političnih prepričanj. Samo v koncentracijskem taborišču Auschwitz je bilo umorjenih več kot milijon ljudi. Svet je vedel, a gledal stran. V tišini, ki je stkana iz udobja vseh, ki nismo pregnani, pa ima zlo največjo moč.

Ko so zavezniki 27. januarja 1945 vkorakali v taborišče, so se razbile sanje o človečnosti. Boris Pahor, slovenski pisatelj je v Nekropoli popisal trpljenje taboriščnika, a tudi nakazal žarek upanja: "In v resnici je poleg ljubezni, ki je nedvomno prva, plemeniti upor proti krivični stvarnosti največ, kar lahko prispevamo za rešitev človeškega dostojanstva."

Tudi danes so, kljub dejstvu, da so države podpisnice Univerzalne deklaracije človekovih pravic in podpisnice Evropske konvencije o človekovih pravicah, politiki gluhi za pozive civilne družbe, naj enako obravnavajo vse ljudi; migrante, ki iščejo azil v ledenem toku reke, zapornike, ki leta gnijejo za rešetkami, ker so objavili resnico, ženske, LGBTIQ, itd. Kot pred osemdesetimi leti tudi danes v posmeh dobi bliskovitih komunikacij in vsesplošne informiranosti (žal tudi dezinformiranosti) raje pozabimo na nehumano ravnanje z Ujguri, pregon mjanmarske manjšine Rohing ali nevzdržne razmere v Palestini. Tudi revščina v nam bližnji Bosni nas bolj malo gane. V PEN-u se zaprtih, izginulih in umorjenih književnikov in književnic spomnimo ob mednarodnih sestankih v okviru slovesnosti Prazni stoli. Upor proti krivični stvarnosti je tudi zavzemanje Mednarodnega in Slovenskega PEN-a za Juliana Assangea, zapornika, ki nam je nastavil ogledalo, v katerem smo ugledali svojo nelepo podobo. Tudi današnje zlo se pričinja z izključevanjem.

Izključevanjem drugačnih iz javnega življenja, tudi žensk iz znanosti in tehnike (Amelia Erhart) omejevanjem svobodnega dela novinarjem s prijemi ekonomske cenzure, ki kmalu zamegli resnico v labirintih samocenzure, s siromašenjem ljudi v najbogatejših državah na svetu, češ da so sami krivi za svojo revščino, v zanikanju podnebnih sprememb do pehanja v smrt vseh, ki iščejo varnost v trdnjavi Evropske unije. »... in znova otrdeva v brezčutno planjavo...« piše pesnica Barbara Simoniti, katere pesem o sneženi poljani so brali lani decembra na državni proslavi ob tridesetletnici države. Zame redka svetla točka sicer klavrne predstave.

Dubrovnik se te dni koplje v soncu. Kakor leta 1933 in leta 1993 je bil priča pogumnim književnikom in književnicam, ki so z besedo hoteli prebuditi soljudi iz otopelosti. V tej številki boste našli izjavo hrvaškega PEN-a o simbolu plemenitega upora na Južnem Jadranu, kjer vanj butajo valovi hegemonističnih teženj v smislu, čigava je danes njegova književnost.

Zlo se plodi v zavetju tišine. Plemenit upor in lep teden!

Predsednica SC PEN, Tanja Tuma

PISAVE: Miriam Drev, Tadeja Krečič Scholten

RTVSLO, kulturnoumetniški program

V branje dobivamo roman v pismih, ki je slovenski književnosti precej redek žanr. Napisala ga je Miriam Drev in ga poimenovala *Od dneva so in od noči*. Pisateljica je z učinkovito rabo pisemskega žanra osvetlila mnoge neosvetljene prostore v družinskih odnosih treh generacij in pokazala, kako pomembno je za notranjo osvoboditev soočanje s preteklostjo. Za prijetno bralsko presenečenje je poskrbela tudi Tadeja Krečič Scholten s prvencem, knjigo kratkih zgodb *Nikoli ni prepozno*. Naslovi zgodb so pogosto pregovori, katerih ustaljeno sporočilo avtorica spretno obrne in postavi v povsem novo luč.

Avtorica oddaje: Alenka Zor Simoniti
Režiserja: Magda Lapajne, Božo Grlj
Avtor: Alenka Zor Simoniti

POGLEJ:

PESNICE S KNJIGO: ZMAJ Mete Kušar

Vabljeni in vabljeni na januarsko srečanje *Pesnic s knjigo ZMAJ Mete Kušar*, ki bo v torek, 25. januarja 2022, ob 19. uri po Zoom-u.
Povezava:
<https://us02web.zoom.us/j/81367758123?pwd=MVFVTVMzcmRUQWU2ZXVKeFM2ZUZwQT09>
Meeting ID: 813 6775 8123
Passcode: 081651

RAZPIS ZA ZBORNİK RUKOPISI 45

Mladinski center v Pančevu (Dom omladine Pančevo) vabi k 45. razpisu za Zbornik poezije in kratke proze mladih s prostora nekdanje Jugoslavije – Rukopisi 45.

Udeležijo se ga lahko vsi, stari od 15 do 30 let, ki pišejo v jezikih nekdanje Jugoslavije kot tudi v jezikih nacionalnih manjšin v Republiki Srbiji. Razpis je odprt do 20. februarja 2022. Na razpisu lahko sodelujete s poezijo in/ali kratko prozo. Natečaj bo odprt dober mesec in se zaključi 20. februarja opolnoči.

Za dodatne informacije obiščite www.domomladinepancevo.rs in Facebook stran Rukopisov, @zbornik.rukopisi.

Področna urednica za Slovenijo, Natalija Milovanović

MEDNARODNI RAZPIS ZA POEZIJO!

Svetovno pesniško gibanje - Nepal v sodelovanju z založbo RedPanda Books, partnerjem v Katmanduju, od pesnikov z vsega sveta zbira pesmi na temo norosti za svetovno pesniško antologijo.

Rok za oddajo:
Rok za oddajo: 30. avgust 2022;

Svojo pesem pošljite kot ločeno priponko v obliki wordove datoteke na naslednji elektronski naslov: poetrymovement.nepal@gmail.com

VEČ:

MAJA GAL ŠTROMAR**Svobodna ne smem živeti. Ujeta ne morem živeti. Umreti nočem.**

Odlomek iz monodrame »Preživela«, izgubljeni govor Amelie Earhart/ Besedilo je bilo leta 2019 premierno uprizorjeno v SNG Drama Ljubljana pod naslovom »Amelia E.«

Amelia: Še teden dni po prisilnem pristanku na Marshallovih otokih sem oddajala radijske signale. Pa menda ja niste verjeli, da tako izurjena pilotka ni zmožna navadnega prisilnega pristanka in je klavrno zgrmela v vodo? S Fredom so naju našli Japonci in naju prepeljali na otok Nikumaroro. Da, vedeli ste, videli ste, a niste ukrepali. Niti ti, moja domovina, ljubljena očetnjava, ki sem te brezmejno ljubila in verjela vate. Tudi zate sem podirala rekorde! »Življenje enega moža odtehta več kot tisoč žensk?« Kmalu zatem je zapihal veter v Avlidi. Od tod sem gledala prelete, morje se je medtem obarvalo v škrlat. Letala so se spremenila v ščuke, svobodne ptice v bombnike v rokah banalnih ljudi. Ne, niso bili strašni, le strašno banalni. In strahotno je bobnelo, bum, bum, bum. Zdaj to vem in nič več nisem žalostna. Ta svet večnega antagonizma ni zrel za prehod, za blagostanje. Pohod najstrašnejšega totalitarizma se je začel kot majhen hec, naivna igrlica, v kateri so veleindustrialci poskušali rešiti svoje zajetne bančne račune, svoje male konstipirane oportunistične riti. Tako so uplinili pol Evrope. Nebo je zgoraj in se vse bolj odmika, zemlja se vse bolj pogreza vase! Zgodovina ni zgodba o uspehu. Opotekamo se od ene oblike razredne družbe do druge, od ene vrste zatiranja do druge. Kaj je, pretežke besede za žensko? Pretvarjamo se, da našo zgodovino piše nekdo drug, in da mi ob njej nemočno nemimo. Hinavci smo na nagnitem levem kaviarskem bregu. Zob za zob, oko za oko. Človeštvo je že davno oslepelo! Težko je dojeti, še težje sprejeti, da je vsak posameznik bojišče zase. Samosvoj otok upora. Odgovarjajo mi samo še valovi. In za ta prelet v lastno temo ne potrebuješ letalske licence. se Postarala sem se na tem samotnem otoku. Tam zunaj so ladje. Čakajo na novo žrtvovanje za veter v zalivu in na nov spopad. »O, le naprej, o, le naprej, dokler je še vetra kej!« Sprehajamo se po robu noža, še malo, pa se bomo prekucnili. Bum, bum, bum, v barbarizem ali v fašizem. Kulturni kretenizem in samovšečnost, birokratska zaplankanost, mnenja gobezdal in govornice nam zategujejo vrat. Banalnost zla. Ali se to morje sploh kje konča? Morje, v katerega gledam dan za dnem? Morje, ki ječi, buči, ne dá spanca. Morje, na katerega gladini iščem rešilne ladje, čezoceanke. Zdi se, kot bi čakala, da bo prepozno. Potrebujem le dvoje oči, ki bi se razprle in me ugledale, rešile te obupne osame, ki mi jemlje sen. Sovražnik je bil milejši od mojih očakov, pustil me je živeti. Je bila to kazen? Če ne sovragova, čigava? Slišim aplavz, veliko aplavzov. O ljubi svet, moje ime ste nadedli mostovom, šolam, ulicam. In zdaj naj vam jaz povem, če se nam bo izšlo? Ste to hoteli od mene? Svet se bo zaključil in sesul vase, to je resnica. Med seboj se bo pobilo nekaj rund agamemnonov, vedno znova se bodo zaplojevali doviljam mrtvih rodov. V strahotnih krčih bodo umirale klitajmestre, sodobne ifigenije bodo ugajale in z veseljem predajale življenje na oltarje kulturnih očetov, ki ne priznavajo neodvisnega duha. Morda pa je res lažje ostati na samotnem otoku, ob morju, polnem grozečih čekanov, morskih psov. Bila sem moteča, ker sem bila živa. Ker nisem hotela pristati v varnem, ker nisem hotela pristati na vse to. Prišel bo dan, ko besede zmaga ne bo več najti v slovarjih, kajti ko izrečem zmaga, moram reči vojna. Prišel bo dan, ko se bo moški dvigal nad žensko le v svobodnem preletu in v iskanju poljuba, prišel bo dan, ko bodo lahko očetje jokali in se po mili volji igrali kavbojce in indijance, in vsi bodo preživeli, ker bo le igra. Prišel bo dan, ko bo sestra nehala dvigovati roko nad sestro, brat nad brata. Ko se z besedo moški in z besedo ženska ne bomo več obojestransko zmerjali, ko se človek ne bo več vzpenjal nad človeka, ljudje nad naravo. Prišel bo ta dan ali pa nas ne bo več. Moja smrt ni bila še nikoli tako živa, kot je danes.

VLADIMIR GAJŠEK: Elegija za sestrico Rahimo

Odsotna je moja duša,
upihnjena sveča, razpršeno kadilo,
ko vzdihujem z vrtnicami in slišim
valovanje Dragonje pri tleh
obžalovanja in zledeneleg srca,
ves nemiren, da pamet usahne
v spokojnem naročju vode.

Je jutranja molitev, ko je gorje
manj kot očiščujoči plamen,
ki švigne nenadoma z otrdelih ustnic,
ko ni nobene pomoči za mojo Rahimo,
mojo sestrico čistih občutkov
sredi razbito strtega srca,
da ne razumem več krotkih nasmehov,
da bi z njimi pomirila moje gorje.

Kaj pravi smrt mojemu vzdihu in solzi,
oj, ko teče voda in klokota in šumlja
s čisto ljubeznijo do nerešene utopljenke,
tisto mirno slovesno uro večnega spanja,
med samotnim bregom počitka
in bregom mrzle lune, še v vetru
nikoli rahlega spanca brez sanj?

Foto: Eyasu Etsub

Spi, moja sestrica Rahima, spi
v boleči žalosti za zmerom,
ker smrt je ena in sama, nezakonita!
ker smrt med Sečovljami in Piranom
se peni pod gladino vse globlje,
tja do dna, koder se prikrade spomin
do zadnjega počitka!

Ne boš se igrala z drugimi otroki,
utopljena Rahima, sestrica v šumljavi
Dragonji,
med nemirnim valovanjem glasov,
drhtečih v razgaljenih prsih,
in bo vsaka tvoja pesem le spomin,
bo grenko neodžejana žalost.

Naj jokam ob blede mesečini,
ko hočem biti, biti, biti
in mi Dragonja šumlja,
da ne slišim tvojega molka ne pesmi
in se kamen obrne v ljubezen,
v nepomirljivo podobo žalostnega srca,

BARBARA SIMONITI: Voda

Slovenski PEN je ponosen, da so na državni proslavi ob tridesetletnici Slovenije, ki se je odvijala lani decembra, Koroško regijo predstavili s pesmijo naše članice, dr. Barbare Simoniti. Pesem je iz zbirke Voda (Apokalipsa, 2012), ki je izšla tudi v nemščini pri dunajski založbi Löcker Verlag, PEN Edition; prevedla jo je Daniela Kocmut.

Z njenim dovoljenjem jo objavljamo.

Iz cikla LED:

XXIX.

Zatavala sem v sipkem snegu,
ki mrzlo postopa okoli obraza
in melje ozimno setev; neslišno
se nasuje po preminuli deželi
in naenkrat izpolni praznine,
ki jih nisem niti slutila; v vso
to praznoto tipam z nogami v
neubogljivih čevljih, z dvema
čolničema vrezujem stopinje
v brezbožni snegorez, ki se
kakor pergament razprostira
okoli mene, in znova otrdeva
v brezčutno planjavo – le kdo
bi zmožel kdaj odtisniti scela
vso to jedkanico zimovanja,
na kateri postanejo beli kristali
iz mojih sledi govoreča pisava.

Pogled v zgodovino in Apel vsem vladam

Vse bolj se pozabljajo grozote, ki jih je povzročilo divjanje fašizmov in nacizmov. Zdi se, da se danes zopet ustvarja prostor, ki omogoča razmah tovrstnih ekstremizmov. Prav tu nastopi trenutek, ko morajo organizacije, kot je PEN, nujno izstopiti iz ozadja in spregovoriti.

Pisalo se je leto 1931, ko se kljub vsem pomislekom glede političnega vmešavanja PEN ni zavil v molk in ko se je že tako razdrobljeno ozračje dvajsetih let prejšnjega stoletja spremenilo v še bolj ekstremno polarizacijo novega desetletja.

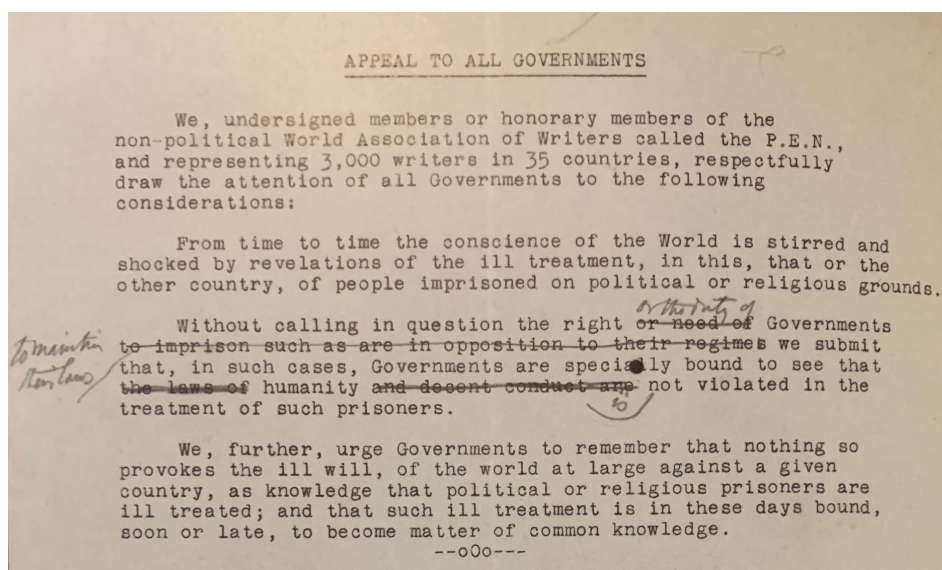
Leta 1931, po vzponu nacizma v Nemčiji ter fašizma v Španiji in Italiji, organizacija objavi odločen javni poziv vsem vladam - v resnici 56 državam, ki so bile takrat zastopane v Društvu narodov.

Apel, ki ga je napisal Galsworthy in je bil sprejet na Amsterdamskem kongresu PEN-a leta 1931, je bil namenjen posredovanju na svetovni konferenci Društva narodov o razoroževanju, ki je potekala februarja 1932 v Ženevi. Ta konferenca, ki je potekala ob ponovnem oboroževanju Nemčije, je pomenila prelomnico v ugledu Društva narodov, kot učinkovite zagovornice svetovnega miru.

Galsworthy je pisal v imenu približno 4000 pisateljev v 35 državah - v rokopisu jih je bilo 3000 - in izjavil: "Občasno svetovno javnost vznemirijo in pretresejo razkritja o slabem ravnanju v tej ali oni državi z ljudmi, zaprtimi iz političnih ali verskih razlogov."

Z natančnim ciljem in besedami je poudaril, da so vlade posebej zavezane k temu, da pri ravnanju s takimi zaporniki ne kršijo človekovih pravic.

VIR: PEN International An Illustrated History

Osnutek Apela vsem vladam iz leta 1931

GULBAHAR HAITIWAJI: Rescapée du goulag chinois Kako sem preživela kitajsko prevzgojno taborišče

Ko smo lani 15. novembra obeležili 40. obletnico prve kampanje Mednarodnega PEN-a za osvoboditev pisateljev iz zapora, je bila med sedanjimi žrtvami sistemskega državnega nasilja posebej omenjena tudi Rahile Dawut, ujugurska profesorica antropologije na Univerzi Xinjiang, ustanoviteljica univerzitetnega Centra za raziskave folklorne manjšin in mednarodno priznana strokovnjakinja ujugurske folklorne in kulturne dediščine. Mednarodni in slovenski PEN sta pozvala k njeni takojšnji izpustitvi, saj je krnjena njena osnovna pravica do svobode izražanja.

Dawut je izginila proti koncu leta 2017, potem ko se je prijavila na akademsko konferenco v Beijingu. Predvideva se, da za izginotjem stoji vlada LRK, ki sicer v treh letih ni ne potrdila ne zanikala aretacije Dawutove. Viri z Univerze Xinjiang so leta 2021 potrdili, da je v zaporu oziroma v prevzgojnem taborišču.

Nasilje nad ugledno znanstvenico je samo del neusmiljenega sistemskega odnosa Kitajske do svojih manjšin, spomnimo se Tibetancev, Kazahov, ter zlasti v zadnjem času Ujugurov. Razširjena mreža tako imenovanih prevzgojnih taborišč v Xinjiangu, kjer je bilo do sedaj pridržanih že nad milijon Ujugurov, med njimi so pisatelji in intelektualci, na brutalen način uničuje ujugurske kulturo, navade in jezik, in zapoveduje prevzemanje dominantne kitajske prevlade in jezika.

Zdaj bomo kmalu lahko v angleščini in nemščini prebrali, kako dnevno poteka prevzgoja v teh taboriščih, saj bo februarja izšel prevod v francoščini napisane in izdane knjige, *Kako sem preživela kitajsko "prevzgojno" taborišče*. Napisala jo je neka druga izobražena Ujugurka, Gulbarit Haitiwaji, po poklicu inženirka. Od leta 2006 je živela v azilu v Franciji, kamor so se z družino izselili prav zaradi diskriminacije Ujugurov s strani prevladujočih Han Kitajcev v Xinjiangu.

Novembra leta 2016 je bila pod pretvezo zvabljena nazaj v Xinjiang, kjer so jo zaslišali, aretirali in obsodili na sedem let prevzgoje. V knjigi trdi, da so se razmere bistveno poslabšale in nadzor nad Ujuguri zaostрил poleti 2016, ko so v Xinjiang premestili Chena Quanguoa, dotedanjega glavnega izvajalca partijskega načrta modernizacije Tibeta in ukrotitve tibetanske manjšine. Glavni "dokaz" proti Haitiwati je bila slika njene hčerke najstnice z družjenja Ujugurov v Franciji. V roki namreč drži zastavico Vzhodnega Turkmenistana, kar je po mnenju oblasti znak muslimanskega separatizma in teroristični napad na državo. Prav hčerka je kasneje organizirala medijsko kampanijo za mamino osvoboditev in leta 2019 je bila Haitiwaji izpuščena.

Knjiga, ki podrobno opisuje načine fizičnega izčrpanja in mentalnega mučenja, pritiske in zastraševanja je, poleg pričevanja o obsegu in načinih represije nad manjšinami doma tudi ilustracija, kako strogo so nadzorovani Ujuguri v tujini, kjer so si mnogi pridobili državljanstva. Pod kitajskim budnim očesom so Ujuguri v Kanadi, na Švedskem, na Nizozemskem in še kje. Čeprav Haitiwaji v knjigi pove, da so jo prevzgojne metode -poniževanja, zasliševanja, pitanje s kitajsko kulturo in jezikom, prisilno recitiranje hvalnic kitajskim oblastem, ter odtegotanje hrane in nevzdržne bivalni razmere - za vedno ranile in zaznamovale, je zbrala dovolj energije in hrabrosti, da je s francosko novinarko Rozenn Morgat izdala knjigo o svojem trpljenju. Ob njenem pogumu nam misli uhajajo k usodam vseh, tudi Dawut, ki ostajajo v nevzdržnih razmerah v Xingjiangu, ki ni nič drugega kot ogromno, strogo nadzorovano prevzgojno taborišče.

Monika Žagar

5 MANJ KOT 100

2009

Predsedništvo Slovenskega centra PEN je prevzel Marjan Strojan.

V eseju *Kaos – ne teorija*, zbornik Bled, 2017, je zapisal: »V Miltonovem epu lahko najdemo več preživetvenih strategij, vendar nobena ni vesela. Kot dolgoletni preučevalec tega epa in preučevalec kaosa lahko postrežem z nekaj odgovori. Na primer: ne poskušajte reševati sveta zato, da bi rešili sebe. Čeprav delujete globalno, delajte majhne korake. Ko volite svoje predstavnike, jim ne nalagajte nalog, ki jih ne morejo izpolniti. Tudi sebi ne nalagajte česa neuresničljivega. Nenazadnje se vprašajte, kdo je boljše usposobljen za nalogo. Če vidite koga takega, naj on ali oni postorijo, kar je treba. Na ta način se ne boste mogli ovenčati z lovrikami, delo pa bo opravljeno.«

(Prevod Ifigenija Simonović.)

Neža Maurer, Katica Kulakova, Marjan Strojan in Danilo Türk, Blejska srečanja, 2008, foto Ivo Frbežar

HRVAŠKA: Hrvaški PEN protestira proti srbskemu prilaščanju dubrovniške književnosti

»Hrvaški center PEN protestira proti novemu srbskemu zakonu o kulturni dediščini, ki si prisvoja vsa dubrovniška književna dela do leta 1867. Določbe zakona, po katerih dubrovniška književnost enako spada med srbsko in hrvaško kulturo, so neutemeljene in nesprejemljive, prav tako stalno poseganje v hrvaško kulturno dediščino in prostor,« piše v izjavi hrvaškega PEN centra.

VEČ:

NIKARAGVA

19. januar 2022

Položaj svobode izražanja v Nikaragvi je zaskrbljujoč.

Voces del Sur: Leto 2021 je bilo za neodvisni tisk v Nikaragvi katastrofalno.

Organizacija Voces del Sur je 13. januarja predstavila poročilo z naslovom "Položaj svobode tiska v Nikaragvi v letu 2021", v katerem je zabeležila veliko število primerov nadlegovanja in napadov na novinarje in medije v zadnjih 12 mesecih v Nikaragvi.

V Nikaragvi se je okrepilo nadlegovanje neodvisnih novinarjev, pa tudi strah zaradi povečanega preganjanja svobode izražanja, priseljevanja ter pridržanja novinarjev in aktivistov.

V poročilu je navedeno, da so bili na letošnjih volitvah zaprti glavni opozicijski kandidati, proti neodvisnemu novinarstvu pa sta bila izvedena 702 napada, kar je skoraj dvakrat več kot leta 2020.

VEČ:

UKRAJINA

Pisatelji in novinarji se pridružujejo kampanji za človekove pravice v podporo ukrajinskemu Kremlju.

Začel se je program #SolidarityWords za ambasadorje avtorjev v podporo ukrajinskim zapornikom Kremlja. Avtorji PEN, ki so postali javni ambasadorji novinarjev, ki so jih ruske oblasti poslale za rešetke, so v intervjujih, objavah, člankih in na podelitvah literarnih nagrad aktivno izpostavljali svoje zaprte kolege. 10. decembra, na dan človekovih pravic, so v ukrajinskem kriznem medijskem centru izvedli predstavitev programa #SolidarityWords, na kateri so sodelovali člani PEN Ukrajina, zagovorniki človekovih pravic, predstavniki oblasti in žene političnih zapornikov.

VIDEO:

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 3/2022

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: januar 2022

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

Naslovna fotografija: Shane Rounce